

# L'accés valencià a l'Institut Ramon Llull, per la porta de servei

El Govern de les illes Balears va signar dies arrere el seu retorn a l'Institut Ramon Llull, l'ens que vetlla per la projecció exterior de la cultura catalana. I en la seua visita a Barcelona, el president valencià, Ximo Puig, obrí la porta a una futura incorporació. El proper mes de juny se n'encetaran converses, però el Govern valencià, de moment, ho deixa en mans de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua. Al País Valencià el món de la cultura clama perquè hi haja una implicació plena.

*Reportatge de Xavier Aliaga*

**D**es de la creació de l'Institut Ramon Llull l'any 2002, per mitjà d'un acord entre els presidents balear i català, aleshores Francesc Antich i Jordi Pujol, la presència illenca ha estat condicionada pels canvis de Govern: els populars Jaume Matas i José Ramón Bauzá en forçaren la sortida. L'executiu de Francina Armengol restituí la presència illenca en l'Institut amb un acte solemne, al més alt nivell institucional, celebrat el 20 de maig, amb la presència de la presidenta balear, del president Carles Puigdemont i dels respectius consellers de Cultura, Ruth Mateu i Santi Vila.

Dos dies abans, el president valencià, Ximo Puig, trencava amb dues dècades d'anormalitat institucional amb una visita al Palau de la Generalitat per trobar-se amb el seu homòleg català. En la roda de premsa posterior, preguntat pel possible ingrés valencià en el Ramon Llull, Puig es va mostrar receptiu, apel·là a la col·laboració valenciana que ja existeix a través de la Xarxa Vives d'Universitats, recordà que l'Acadèmia Valenciana de la Llengua (AVL) ja havia participat en accions de l'Institut i, tot just, delegà a aquesta institució futures col·laboracions. "No hi ha data ni manera d'integració encara en el Ramon Llull, però sí que tenim la voluntat de continuar un espai de col·laboració, que ha existit en el passat a través de l'AVL, i que volem continuar-lo en el futur".



Puig feia referència a una iniciativa de col·laboració impulsada l'any 2012, encara amb el PP en el poder i en un context d'enfrontament entre l'AVL i l'executiu valencià. Abans hi havia hagut alguna col·laboració com ara en unes jornades de didàctica celebrades a Morella amb l'aixopluc de la Xarxa Vives, entre més. Morella, s'ha de ressaltar, fou una de les primeres ciutats a adherir-se a la Xarxa de Ciutats Valencianes Ramon Llull, l'any 2009, quan Puig era l'alcalde de la capital dels Ports. I encara més: en l'actual Govern valencià, el mateix president i el conseller d'Educació i Cultura, Vicent Marzá, de qui depèn també la decisió, es poden considerar components clars del sector més valencianista del Consell.

Així les coses, les fonts consultades tant de presidència de la Generalitat com de l'Institut Ramon Llull confirmen que al mes vinent s'encetaran els contactes. Però la prudència és màxima per ambdues bandes. El Govern valencià delegarà les converses a l'AVL, en l'àmbit "acadèmic". I respecte d'un altre tipus d'implicació, la contestació és que "s'ha d'anar a pams". Per la seua banda, el director de l'Institut, Manuel Forcano, requerit per aquesta revista, va optar per un discret silenci i per emetre la seua opinió "més endavant".

Una cautela que confirma que les intencions valencianes són serioses. Al mateix temps que deixa clar que les relacions del País Valencià amb

Catalunya continuen sent un camp de mines, malgrat tot. Negre sobre blanc, es podria dir que el Govern valencià té clar el “què” (“Ximo Puig fou un dels primers alcaldes a entrar en la xarxa Lluï”, recalquen en Presidència), però ha de trobar encara un “com”.

### Presència discreta

L'abril passat es presentava amb un gran desplegament #FesCultura, el pla estratègic per a la cultura valenciana 2016-2020 que incloïa entre les propostes per a la internacionalització la col·laboració amb organismes com l'Institut Cervantes o l'Institut Ramon Llull. “En el tema de la internacionalització aquesta era una qüestió fonamental: participar en la part alíquota que ens corresponga en l'Institut Cervantes però sense renunciar al mercat català, en què la cultura valenciana està infrarepresentada”, explica Pau Rausell, responsable d'Econcult, l'àrea de la Universitat de València encarregada de l'estudi de l'economia de la cultura que coordinà la confecció del pla estratègic.

“La funcionalitat del Ramon Llull és la projecció de la cultura catalana en l'exterior. I la nostra recomanació era aprofitar aquella plataforma tant com poguérem. Com? És un tema que podria portar friccions des del punt de vista polític. S'hauria de poder aprofitar la ferramenta sense crear conflicte. Això suposa ser discrets en la presència des del punt de vista de la comunicació, però ser intensos des del punt de vista instrumental”, argumenta Rausell. “En quina mesura es vol jugar a la catalanitat és una decisió política. La nostra recomanació de formar part de l'Institut es feia des d'un punt de vista tècnic, però aquell nus no sé com resoldre'l”, rebla. El que sí que té clar un dels inspiradors de #FesCultura és que s'hauria d'aconseguir “la màxima capacitat per projectar la nostra producció cultural amb els mínims costos polítics possibles”, amb “molta discreció” i sense fer “una batalla molt gran d'això”.

Des del món de la cultura, tanmateix, aquestes prevencions per no pertorbar la caverna i alimentar el discurs anticatalanista del PP o Ciutadans –és d'això del que estem parlant– generen impaciència. “Estem en el tema de sempre”, es lamenta Gemma Pasqual, vice-presidenta al País Valencià de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana (AELC). “Després de 20 anys de greuges ja estaria bé despolititzar aquesta qüestió. No té sentit fer acostaments a la Real Acadèmia de Cultura Valenciana [diu en referència a l'entitat secessionista] i no entrar en el Ramon Llull. Del que es tracta és de prestigiar la cultura que es fa al País Valencià, que és una cultura mil·lenària, no una cultura regional. Per què està pensant el Consell en el que diga el diari *Las Provincias* i no a fer les coses en positiu? Per què no fer una passa més i fer també un acte de desgreu a la gent que ha mantingut la nostra



JORDI PLAY



**CONTRAST.** Amb dos dies de diferència, Armengol i Puigdemont signaven el retorn de les Illes a la Institució Ramon Llull. I Ximo Puig es reunia amb el president català per obrir la porta a la integració valenciana, sense concretar de quina manera.

cultura els darrers 20 anys?”, es pregunta Pasqual. I apunta que “amb el desgreu a Raimon no va importar tant la polseguera que podia generar”.

“Hauríem de passar pàgina. Temes com aquest generaran sempre polèmica, es faça el que es faça. Hem de tirar endavant. Tot es pot fer amb discreció, però també és moment de tenir una mica de valentia. I si després ve un altre Govern que ho desmunte, ja protestarem”, intervé l'editor Joan Carles Girbés, una de les editorials valencianes més actives a l'hora de sostenir el flux amb Catalunya. Per la seua banda, un altre jove editor, Ricard Peris, d'Andana Llibres, un segell que recorre amb suport o sense ell fires d'arreu de l'estat i del món, demana també una mica més d'audàcia: “Puc entendre que no vulguen xafar ulls de poll. Obrir nous fronts no té sentit, però d'ací a continuar jugant al sí però no... Que revisen la història, jugar a això ens va portar un Govern del PP 20 anys, duu a una indefinició de la qual els altres se →



1. L'editor Joan Carles Girbés.
2. Pau Rausell, coordinador del pla estratègic cultural valencià.
3. La vice-presidenta valenciana de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, Gemma Pasqual.
4. Pau Sif, professor, poeta i traductor, un dels valencians que ha tingut una experiència més directa amb el Ramon Llull.
5. Gira del documental *Què ens passa, valencians?* per universitats del sud d'Alemanya, finançada pel Ramon Llull.

Catalunya i ara de les Illes, és normal que tiren cap als seus autors. L'aspiració hauria de ser estar-hi de veritat, no tant pel tema de quotes, sinó per la convicció que tenim obres i autors exportables", assenyala Girbés, qui no veu amb bons ulls la delegació a l'AVL: "Tot el que té a veure amb la llengua ha de passar per allà? Es tracta d'una entitat que forma part de l'engranatge de la Generalitat, però és aliena al Govern. Hauríem de passar pàgina", diu també.

"Si estiguérem en el Llull, la presència valenciana seria molt més important. Ara vindrà la Fira de Bolonya i no podem deixar aquest tema en mans d'una altra gent. El Govern valencià no pot pretendre que siga sempre el Govern català qui ens duga de la maneta", rebla Gemma Pasqual. La vice-presidenta d'AELC, no obstant això, matisa que fins ara "l'Institut no ha fet distincions, no ens exclouen. Si els autors valencians compleixen les bases de les ajudes, se'ns inclou".

No sols des del camp de la literatura hi ha una visió nítida respecte a això. Ximo Solano, president de l'Associació d'Actors i Actrius del País Valencià (AAPV), critica que s'estiga fent política "a partir de la por. La dreta potser no està tan forta com es creu. Es pot despertar pel tema de la concertada però no tant per altres temes", apunta. I assenyala que "tenim una xarxa amb 15 milions de parlants de català-valencià-balear, o com es vulga dir-li, ideal per generar economies, no ens ho hauríem de pensar tant. Som una llengua minoritària que per tenir força hem d'anar junts, si no, no anem enlloc. I estem parlant dels nostres llibres, els nostres autors, els nostres espectacles, els nostres dramaturgs, actors i ballarins. Tenim 200 milions per fer un institut Tirant lo Blanc? No. Tenim a l'abast, a un preu molt raonable, un institut que té una xarxa creada", argumenta l'actor.

Pel que fa a la possible delegació a l'AVL, Solano es pregunta: "Quan farem les coses per la porta de davant. Esperarem a la següent legislatura? Sempre anirem per la porta de darrere com feien els empresaris valencians en l'època del PP quan es reunien amb els seus homòlegs catalans?"

### Valencians al Llull

La gran paradoxa en aquest debat és que, des de la seua creació, l'Institut Ramon Llull ha aixoplugat iniciatives valencianes i fins i tot ha tingut valencians col·laborat o treballant molt estretament amb l'entitat. És el cas del professor, poeta i traductor

→ n'aprofiten. És hora de crear una estructura forta i sense complexos".

"No acabe d'entendre les prevencions. Igual que els empresaris catalans i valencians fan un front comú pel corredor mediterrani, hauria d'existir un interès comercial comú, no té sentit l'actual fragmentació. La unió fa la força. I no té sentit que cadascú faça la seua barraqueta, perquè es creen duplicitats i és un guirigall. Anar plegats ajudaria una barbaritat", assegura Peris.

### Membres de ple dret

Girbés també incideix en el tema de la coordinació: "De portes enfora és molt difícil explicar qüestions identitàries. I tampoc no cal. De vegades hem anat els editors valencians, balears i catalans a la Fira de Bolonya cadascú per la nostra banda. Vista des de fora, era una qüestió una mica ridícula". "Hauríem d'estar al Ramon Llull perquè ens correspon. Volem aprofitar la plataforma per als autors valencians que tenen una qualitat i trajectòria comparable no sols al que s'està fent en la literatura catalana. Si no ens valoritzem nosaltres, no ho farà ningú", afegeix. En el fons, es tracta d'evitar que la presència valenciana siga d'amagat, simbòlica. "Com el finançament del Llull prové de

Pau Sanchis (Pau Sif en els ambients literaris), qui va encetar “des de zero” els estudis de català a Croàcia, a la Universitat de Zadar. “L’Institut Ramon Llull, com qualsevol altra institució, té els seus problemes. Però més enllà de qüestions laborals i de retallades que es patiren en un moment determinat, des del punt de vista cultural es fa una tasca molt positiva. En el meu cas, fent de professor de català, no pel fet de ser valencià. Però els professors valencians hem ensenyat des de la nostra realitat”, diu, abans de recordar que a la porta del seu despatx, a Zadar, hi havia un cartell de les falles del 1936. “Però això de treballar i que siga el Govern d’una comunitat veïna el que et pague és una cosa que cal tenir en compte”, apunta.

A més del treball genèric d’introduir el català als Balcans, Sanchis destaca que durant la seua estada a Croàcia autors valencians com ara Maria Josep Escrivà, Josep Piera, Lluís Roda i companyies com Pluja Teatre es donaren a conèixer allà, tot i que el poeta remarca que també convidaven lletraferits de tot el domini. S’han fet traduccions del català i al català i s’han establert sinergies que continuen donant fruits: Sanchis, que ja no forma part de la xarxa de professors del Llull, i el també poeta Rubén Luzón, participaran en un festival a Belgrad amb finançament de l’Institut. Ambdós han estat reclamats des de Sèrbia perquè “els vincles estan creats”, per la participació precedent en festivals i en un seminari de traducció de poetes en llengua sèrbia al català.

En el dia a dia, però, les activitats de la Llull de vegades obliden la participació valenciana. “Si hi haguera integració valenciana, això no passaria. Seria tot molt més normal. I més just: si els autors valencians estem corrent pel món amb diners públics, el més normal és que hi haguera una aportació valenciana”.

Sanchis recorda que també hi ha una participació valenciana institucional a través de la Xarxa Vives d’Universitats o la Xarxa Llull d’Ajuntaments Valencians, però l’entrada de la Generalitat “és necessària per valencianitzar la institució. Falta el Consell per normalitzar tot açò. Derivar en l’AVL seria com crear una Llull valenciana. Per què has de buscar un subterfugi si pots estar a dalt del tot? Hem d’entrar de ple dret, amb veu i vot, sense pal·liatius i sense vergonya”, conclou.

Com resumeix Ximo Solano, “la gent de la cultura ho tenim clar. Ramon Llull



és una figura totèmica, un gran intel·lectual nascut a Mallorca. Si és necessari, que el govern valencià faça el seu ingrés en l’Institut via mallorquina, o el Divendres Sant, com va fer Adolfo Suárez amb la legalització del PCE, però que ho faça”, diu amb sornegueria.

Hi ha qui ja no es conforma que aquestes coses es facen amb nocturnitat, d’amagat. “Jo no he perdut l’esperança que abans que acabe l’any Llull hi haurà un acte de desgreuge amb l’ingrés valencià” en la institució, rebla Pasqual. Una entrada, és clar, per la porta principal. ●

**La memòria del sabor**  
 JOAN GARÍ  
 Fotografies: Ramon Usó

**LA MEMÒRIA DEL SABOR**  
 de JOAN GARÍ  
 Fotografies de RAMON USÓ

**NOVETATS 3i4**  
 Edicions Tres i Quatre / València

Pots seguir-nos a  
**Facebook i Twitter**  
 Visita la nostra botiga virtual  
 en [www.tresiquatre.com](http://www.tresiquatre.com)